

УДК 378.035:37.011.3-051:34

ГРИЩЕНКО Леонід Володимирович,

викладач юридичних дисциплін,
Університетський коледж Київського університету
імені Бориса Грінченка
e-mail: knaz66@i.ua

СТАН ФОРМУВАННЯ ПРАВОВОЇ КУЛЬТУРИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ У НАВЧАЛЬНО-ВИХОВНОМУ СЕРЕДОВИЩІ ПЕДАГОГІЧНОГО КОЛЕДЖУ

У статті висвітлюються деякі питання навчально-виховного середовища педагогічного коледжу. Виділено його соціальний, мотиваційний, креативний, рефлексивний, аксіологічний, інтегративний компоненти, встановлено чинники, що впливають на формування професійно-правового сегмента культури: 1) соціальні – правова система та специфіка професійної діяльності; особистісні – рівень правової освіти учасників навчально-виховного процесу; 2) рівень та зміст їх фахової підготовки; 3) специфіка їх функціональних обов'язків; 4) їх моральні якості. Розглянуто процес формування правової культури майбутніх учителів у навчально-виховному середовищі педагогічного коледжу. Виділено загальні та специфічні особливості стану навчально-виховного середовища як специфічного простору у якому формується відповідний рівень правової культури студентської молоді. Представлено компоненти індивідуальної правової культури.

Ключові слова: навчально-виховне, освітнє середовище; середовищний підхід; правова культура; педагогічний коледж.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок з важливими науковими чи практичними завданнями. Реалізація проголошеної в Конституції України мети формування демократичної, соціальної, правової держави залежить від багатьох передумов, серед яких – наявність високого рівня правової свідомості і правової культури [1, с. 284].

Модернізація всього суспільства та системи освіти, зокрема, цілком залежить від якості педагогічної освіти. Першочерговим завданням якісної професійної підготовки майбутніх учителів, нам вважається, створення освітньо-виховного середовища, розробка його загальної стратегії, спрямованої на включення майбутнього вчителя до самостійного, особистісно-зорієнтованого навчання.

Аналіз основних досліджень і публікацій. Проблемі побудови та розвитку, навчально-виховного середовища присвячено наукові доробки Ю. Деркач, Т. Лонгвиновської, О. Савченко та ін.; питання дієвості та ефективності освітнього середовища висвітлено в наукових доробках багатьох учених (М. Братко, О. Власенко, О. Гора, Ю. Деркач) та ін. Формування правової культури студентів знайшли своє відображення у працях І. Коваленко, А. Теслюк, С. Третяк та ін. І. Коваль, Г. Клімова, С. Максимов, Р. Муслумов та ін. досліджували проблеми правового виховання у вищій школі, визначили методологічні підходи до розуміння його сутності та змісту тощо.

Формування цілей статті (постановка завдання). Розкрити сутність правової культури майбутніх учителів у навчально-виховному середовищі педагогічного коледжу.

Виклад основного матеріалу дослідження. Сучасна педагогічна наука поряд із синергетичним, особистісно-орієнтованим, функціонально-діяльним, гуманістичним, компетентнісним підходами активно досліджує проблему середовищно-орієнтованого підходу у навчанні. «Навчально-виховне середовище», як базове поняття, використовується як таке, що відбиває системні формувальні впливи предметного, соціального та інформаційного оточення. Ю. Мануйлов у своїх працях «середовищний підхід» презентує як спосіб організації середовища, оптимізації його позитивного впливу на розвиток особистості. На його думку, середовищно-орієнтований підхід у навчанні дозволяє перенести акцент у діяльності вчителя чи викладача з активного педагогічного впливу на особистість вихованця, спрямувавши в русло активного використання навчально-виховного середовища, у якому відбувається його самонавчання і саморозвиток. Саме за таких умов організації включаються механізми внутрішньої активності учня, його тісна взаємодія із тим же середовищем [2, с. 5].

Необхідною умовою ефективності формування правової культури майбутнього вчителя виступає створення професійно орієнтованого середовища, принципами проектування якого виступають демократизація освіти, її гуманітаризація та гуманізація, єдність культурного та освітнього простору, орієнтація на самоосвіту і саморозвиток студентів тощо.

Науковці у своїх працях, як правило, досліджують одне із зазначених понять і подають його авторське тлумачення, розкриваючи своє бачення сутності освітнього та навчально-виховного середовища. На думку М. Братко, освітнє середовище вищого навчального закладу – багатосуб'єктне та багатопредметне системне утворення, що має можливості цілеспрямовано впливати на професійно-особистісний розвиток майбутнього фахівця, забезпечуючи його готовність до професійної діяльності та/або продовження навчання, успішного виконання соціальних ролей та самореалізації у процесі життєдіяльності [3, с. 16]. Ю. Деркач зазначає, що в будь-якому випадку освітнє середовище має бути: навчальним, розвивальним, виховним, інформативним, екологічним, естетичним, діалогічним, гуманним, духовним [4, с. 122].

Одним із головних завдань педагогічної діяльності є формування такого середовища, яке може впливати на навчально-виховний процес та його результати. Середовищний підхід пов'язаний з ідеєю включення освітньої установи в навколишнє середовище і навпаки. Найбільш складним і повнофункціональним є навчально-виховне середовище навчального закладу, яке органічно поєднує дві провідні функції: навчальну та виховну.

Освітнє або навчально-виховне середовище включає в себе кілька компонентів: 1) соціальний компонент, до якого належить комплекс соціально-орієнтованих потреб суб'єктів освітнього середовища, їх соціальних взаємодій і взаємовпливів; 2) мотиваційний компонент, що включає формування в його учасників сукупності спонукань і внутрішніх переконань, що регулюють процес професійного зростання майбутнього спеціаліста; 3) креативний компонент, який включає творчість як фактор позитивного розвитку особистості; 4) рефлексивний компонент, що включає усвідомлення значущості

національних налаштувань та є запорукою їх використання у професійній діяльності; 5) аксіологічний компонент, що включає формування системи особистісно-значимих цінностей; 6) інтегративний компонент, що передбачає об'єднання всіх попередніх компонентів у складну систему впливу на особистість [5].

Вищезазначене дозволяє констатувати, що навчально-виховне середовище вищого навчального закладу виступає важливим фактором професійного становлення та особистісного розвитку студентської молоді. Основними чинниками його впливу є – створення еталону суспільного життя, активного зростання ролі соціально-виховних впливів на формування особистості майбутнього фахівця.

Пріоритетним завданням педагогічних навчальних закладів є професійна підготовка висококваліфікованих учителів, що потребує педагогічного обґрунтування змісту професійної підготовки молодших спеціалістів у педагогічному коледжі, які б володіли високим рівнем професійних знань, умінь і навичок, і такими якостями, як гуманність, толерантність, розуміння найвищої цінності людини та людського життя, сформованістю правової культури, повагою до людей інших держав, націй та рас у поєднанні з самоповагою до себе, своєї національної ідентичності.

Навчально-виховний процес професійної підготовки майбутніх учителів у педагогічних коледжах – складна й цілісна система, яка має свою ієрархічну структуру. Виходячи з цього, у навчальних планах усіх без винятку педагогічних коледжів, в обов'язковому порядку впродовж першого року передбачено вивчення загальноосвітніх навчальних дисциплін і дисциплін гуманітарної підготовки. Гуманітарна підготовка у педагогічних коледжах – важлива складова освітнього процесу, яка є визначальним чинником підвищення якості професійної підготовки студентів, що в свою чергу суттєво впливає на цілісний процес формування правової культури.

Саме тому, у системі вищої педагогічної освіти сьогодні особливого значення набуває гуманітарна і соціально-економічна підготовка майбутніх учителів, зокрема у педагогічних коледжах. Наказом МОН України від 31.12.2004 р. № 998 встановлено, що зміст гуманітарної підготовки у педагогічних коледжах полягає в поглибленні та професіоналізації мовної, філософської, політологічної, культурологічної, соціологічної, правознавчої, економічної, фізкультурно-оздоровчої освіти, вивченні законів гармонійної взаємодії природи й суспільства, а також передбачає професійно-педагогічне спрямування [6].

Зауважимо, що права культура, як і інші компоненти суспільної культури, не може існувати окремо від професійної культури. На думку І. Коваленко взаємодія професійної та правової культури утворює в полі суспільної культури професійно-правовий сегмент. На його формування впливають дві групи чинників: соціальні та особистісні [7, с.152]. До соціальних чинників І. Коваленко відносить: 1) правову систему, що існує в тій чи іншій країні (зміст правових норм); 2) специфіку професійної діяльності (тип виробництва, де здійснюється професійна діяльність; комплекс обов'язків, пов'язаних із виконанням професійної діяльності). До особистісних чинників належать: 1) рівень правової освіти учасників навчально-виховного процесу; 2) рівень і зміст їх фахової підготовки; 3) специфіка їх функціональних обов'язків; 4) їх моральні якості.

Цінним для нашого дослідження є визначення соціально-економічних факторів розвитку держави, які безпосередньо впливають на процес формування правової культури майбутніх учителів в умовах навчально-виховного середовища педагогічного коледжу:

– в умовах системної кризи економічні фактори становлення ринкової економіки породжують: безробіття, низький прожитковий мінімум сім'ї, нерегульовані процеси відтворення трудових ресурсів, зниження значущості праці, ускладненість отримання безкоштовної професійної освіти; відсутність гарантованого працевлаштування випускників педагогічного коледжу, практика несвоєчасних виплат заробітної плати, пенсій, стипендій;

– соціальні особливості сучасного періоду: правовий нігілізм студентської молоді, правовий інфантилізм, наростаюча криміналізація суспільної свідомості, деформація ціннісних орієнтацій студентів, випадки порушень прав людини, зростання алкоголізму, наркоманії серед студентської молоді [8].

Грунтовний аналіз наукової, нормативної та навчальної літератури дозволяє констатувати, що реалізація правової освіти у ВНЗ вимагає створення відповідних умов для вивчення правових дисциплін, які забезпечували б розвиток особистості майбутнього фахівця, передусім правовий, і сприяли його творчій самореалізації як свідомого

громадянина України, а також впливали на формування високого рівня правової культури, що дозволить йому розв'язувати правові ситуації у професійній діяльності.

Необхідність і важливість вивчення правових дисциплін у педагогічному коледжі визначається цілями і завданнями, сформульованими державними освітніми стандартами та навчальними програмами. Студенти оволодівають правовими знаннями під час вивчення дисципліни «Основи правознавства», завданнями якої передбачено формування високої громадянськості людини, її загальної правової культури та соціальної активності; отримання майбутніми вчителями спеціальних правових знань у процесі підготовки до професійної діяльності; профілактика правопорушень.

Опанування «Основами правознавства» дозволяє усвідомити ключові поняття та основні положення теорії держави та права, загальні положення Конституції України, характеристики прав, свобод та обов'язків людини і громадянина України; сформулювати позитивне ставлення до права як провідного інституту нормативного регулювання суспільних відносин і найвищої цінності цивілізації; ознайомити студентів із основними галузями права та засвоєння ними ключових правознавчих понять; формування правового досвіду, системи вмінь і навичок, зокрема й тих, що пов'язані з нормативним регулюванням майбутньої професійної діяльності. Мета вивчення конкретної теми дисципліни «Основи правознавства» передбачає набуття студентами відповідних умінь виконувати дії на певному визначеному рівні.

Формування правової культури має бути побудоване на засадах цілісного міждисциплінарного та інтегративного підходів. Ми погоджуємося з позицією О. Шайдурова [9] щодо того, що великі можливості у формуванні правової культури майбутніх фахівців приховані в правовому потенціалі низки навчальних дисциплін, насамперед, у курсах психолого-педагогічного циклу, філософії, соціології, історії тощо. Отже, важливу роль у формуванні правової культури майбутніх учителів окрім правознавства відіграють такі дисципліни: основи економічної теорії, політологія, психологія, педагогіка, Історія України, культурологія, релігієзнавство та ін. Вивчення перелічених дисциплін сприяє формуванню життєвої позиції студентів, їхніх ідеалів і переконань, допомагає зрозуміти себе, з'ясувати психологічні механізми власної поведінки, визначити місце і роль людини в суспільстві, збагатитись світовим і вітчизняним соціальним досвідом, закономірностями історичного розвитку суспільства і своєї Батьківщини, дозволяє розширити загальнонаукові знання та поглибити професійні, що є невід'ємною складовою процесу формування правової культури майбутнього вчителя.

Для формування правової культури майбутніх учителів значущими є заходи, що проводяться у позанавчальний час, і педагогічна практика, під час якої при розробці спеціальних практичних завдань правового характеру можна ще більше залучити майбутнього педагога до процесу формування правової культури.

Отже, формування правової культури – необхідний компонент професійної підготовки студентів у педагогічному коледжі. Зазначимо, що формування правової культури майбутнього вчителя у процесі правового виховання особистості в навчально-виховному середовищі педагогічного коледжу має певний механізм, який передбачає двосторонність процесу – накопичення правових знань і перетворення накопиченої інформації на особисті переконання. Ефективність набуття правових знань залежить від наявності у студентів розвинутого мислення, що значною мірою забезпечується шляхом формування понятійного апарату через вивчення теоретико-методологічних аспектів юридичних дисциплін [10, с. 59].

У розв'язанні важливих педагогічних проблем формування правової культури майбутнього вчителя необхідним є використання сучасних активних методів навчання, реалізація у навчально-виховному процесі педагогічного коледжу основних принципів правової освіти, принципів навчання і виховання: неперервності, індивідуально-особистісного підходу, культуровідповідності, вироблення власних переконань, реалізація яких із урахуванням системного, особистісно-орієнтованого, діяльнісного та культурологічного підходів є найважливішим чинником у цьому процесі.

Зважаючи на вищевказане можемо констатувати, що формування правової культури майбутніх учителів здійснюється засобами навчання і правового виховання. Правове навчання та виховання знаходяться в нерозривній єдності, але, водночас, мають відносну самостійність. Розрізнення тут можна провести умовно за сферою дії: виховання впливає головним чином на емоційно-вольову, ціннісну, світоглядну сторону свідомості, а

навчання – на раціональну (тобто має місце інформаційно-ознайомлювальна дія на людину). Ціннісний, емоційно-вольовий вплив, у свою чергу, дуже сильно обмежений реальною правовою практикою. Оскільки неможливо виховати повагу в людини до тих цінностей, які відсутні в суспільній свідомості та діяльності людей, але проголошуються на словах, у порожніх деклараціях і демагогічних заявах [11, с. 31].

Як зазначає Р. Муслумов, «навчання передбачає накопичення теоретичних і практичних правових знань, умінь і навичок, виховання сприяє розвитку загальнокультурних якостей особистості». У правовому вихованні виділяють найближчу, проміжну і кінцеву мету. До першої відносять формування системи правових знань, до другої – формування правової переконаності, а до третьої – формування мотивів і навичок правомірної поведінки [12, с. 213–214; 13]. Так от, основними напрямками формування правової культури є юридична освіта, правове навчання (правова просвіта), правова пропаганда, правова агітація, правове самовиховання тощо.

У навчально-юридичній літературі вказується, що правова культура кожної особистості не існує ізольовано, суб'єкти взаємодіють один із одним, ведуть нескінченний, культурний діалог. Правова культура окремої особистості зазнає постійного впливу з боку випадкових фрагментів інших правових культур. Такий вплив допомагає оцінити власний досвід правового життя, розвивати, удосконалювати та формувати правову культуру. Правова культура існує як спілкування, як діалог різних правових культур, як форма вільного вибору особистістю мети свого життя, визнання відповідальності через свій вибір, власну долю [14].

Аналіз стану навчально-виховного середовища як специфічного простору, в якому формується відповідний рівень правової культури студентської молоді, дозволяє виділити ряд загальних і специфічних властивостей. До загальних властивостей ми відносимо:

- обумовленість усіх причинно-наслідкових процесів, що реалізуються в навчально-виховному середовищі;
- суперечливість неорганізованих форм впливу на особистість, що вимагає консолідації з боку викладачів;
- наявність різнохарактерного зв'язку між суб'єктами, включеними в освітній процес, що призводить до збільшення таких же різнохарактерних впливів на особистість;
- різний ступінь активності і громадської спрямованості-неспрямованості визначеної активності.

До специфічних властивостей навчально-виховного середовища, що активно впливає на формування правової культури студентської молоді варто віднести:

- детермінованість соціокультурної і освітньої ситуацій;
- послідовність, безперервність, дискретність наявного зв'язку між суб'єктами освітнього процесу;
- орієнтованість на обов'язкове створення умов для самоактуалізації та самореалізації включеного в освітній процес суб'єкта;
- закономірна асиметричність позицій суб'єктів, залучених в освітній процес в умовах навчально-виховного середовища педагогічного коледжу;
- взаємозв'язок соціальних, психологічних і, власне педагогічних, методів організації процесу формування правової культури майбутніх учителів.

Отже, успішність формування правової культури майбутніх учителів залежить від організації навчально-виховного середовища, навчально-пізнавальної діяльності студентів, урахування їх психологічних особливостей, використання сучасних інтенсивних психолого-педагогічних технологій, побудови освіти на принципах гуманізму і демократизму, реалізації стратегії співпраці, розвитку їхньої потреби в безперервному навчанні та самоосвіті.

Варто розглянути структуру та особливості процесу формування правової культури майбутніх учителів у навчально-виховному середовищі педагогічного коледжу. Навчально-освітня та виховна діяльність щодо формування правової культури майбутніх учителів будується з опорою на їхню інтелектуально-пізнавальну, вольову та емоційно-моральну сфери. Правова культура є саме тим елементом, який входить до всіх видів взаємовідношень особистості з навколишнім світом, виступає основним і обов'язковим регулятором діяльності і поведінки кожного індивіда [15, с. 15].

Компоненти індивідуальної правової культури складають:

- систематизовані знання про право, законодавство своєї країни, про існуючий у суспільстві правопорядок, міри його зміцнення та способи охорони;
- орієнтоване на цінність права і суворого правопорядку відношення громадян до Закону, законслухняна поведінка та активне неприйняття правопорушень;
- соціально-корисна поведінка людини (реалізація прав і свобод, відповідальне ставлення до обов'язків громадянина, готовність діяти юридично грамотно) [16, с. 118].

У процесі формування правової культури майбутніх учителів вкрай важливо враховувати актуальні цілі життєдіяльності студентів, їхні фахові вподобання, соціальні наміри, духовні потреби та ціннісні пріоритети в особистому саморозвитку. Соціально-педагогічним засобом при цьому є діагностування студентів за критеріями та показниками сформованості правової культури для визначення їхнього вихідного рівня, що слугує базою для визначення цілей і завдань формування правової культури в навчально-виховному процесі, відповідно до індивідуально значущих для майбутніх фахівців потреб, інтересів і цілей самовизначення особистості в умовах педагогічної діяльності.

Висновки. Ґрунтовне вивчення стану формування правової культури майбутнього вчителя в навчально-виховному середовищі педагогічного коледжу, вимагає створення відповідної моделі формування правової культури майбутнього вчителя в умовах педагогічного коледжу. Ця модель його соціокультурного особистісного і професійного розвитку включає як якості особистості, знання і вміння, які повинні бути розвинені у фахівця будь-якого профілю, так і специфічні якості, знання та вміння, які диктуються завданнями підготовки до конкретної спеціальності. Створення такої моделі та перевірка її ефективності – важливе завдання нашого подальшого пошуку.

Список використаної літератури

1. Максимов С.І. Принципи правової держави та їх реалізація в інституційному та духовному вимірах державотворення в Україні. *Правосвідомість і правова культура як базові чинники державотворчого процесу в Україні: монографія* / Л. М. Герасіна, О. Г. Данильян, О. П. Дзьобань та ін. Харків: Право, 2009. 352 с.
2. Савченко О.Я. Навчально-виховне середовище сучасної школи : діалог з В.О. Сухомлинським. *Науковий вісник Миколаївського державного університету. Педагогічні науки*. Вип. 8. Ч. I, 2005. С. 4–9.
3. Деркач Ю. Методологічні аспекти естетичного виховання студентів у навчально-виховному середовищі педагогічного коледжу. *Молодь і ринок*. 2012. №11(94). С. 120–124.
4. Братко М.В. Освітнє середовище вищого навчального закладу як детермінанта якості освіти. *Збірник тез Всеукраїнської Інтернет-конференції «Актуальні проблеми університетської та професійної післядипломної освіти в кризових умовах»* / НАПН України; Ун-т менедж. освіти. Київ, 2015. С. 16–17.
5. Гора О.В. Освітнє середовище як фактор формування національної ідентичності студентів вищих навчальних закладів. *Витоки педагогічної майстерності: збірка наук. праць*. Полтава: Полтав. нац. пед. ун-т імені В.Г. Короленка, 2011. С. 97–101.
6. Про затвердження Концептуальних засад розвитку педагогічної освіти в Україні та її інтеграції в європейський освітній простір»: наказ МОН України від 31.12.2004 р. № 998. URL: <http://mon.gov.ua/images/education/average/topic/rozv/knc.doc>.
7. Коваленко І. П. Формування правової культури майбутніх тележурналістів в умовах становлення ринкових відносин. *Вісник Харківської державної академії культури*. 2015. Вип. 47. С. 150–156.
8. Коваль І. Сутність і змістова характеристика поняття «правове виховання». *Науковий вісник Мелітопольського державного педагогічного університету*. 2015. № 1. С. 334–342.
9. Шайдуrow А.А. Правовая культура учителя: условия развития. URL: http://elar.rsvpu.ru/bitstream/123456789/8489/1/trpo_2005_5_044.pdf.
10. Третяк С. Правове забезпечення правової культури населення як умова створення основ громадянського суспільства. *Право України*. 2005. № 4. С. 58–63.
11. Максимов С.І., Коваленко І.І. Методологічні підходи до розуміння сутності та змісту правового виховання. *Правове виховання в сучасній Україні: монографія* / А. П. Гетьман, Л.М. Герасіна, О.Г. Данильян та ін.; за ред. В.Я. Тація, А.П. Гетьмана, О. Г. Данильяна. 2-ге вид., переробл. і доп. Харків: Право, 2013. С. 10–32.
12. Муслумов Р.Р. Психологические проблемы правового образования и воспитания студентов. *Психологический вестник Уральского федерального университета*. Екатеринбург: Изд-во Урал. ун-та, 2013. Вып. 10. С. 211–218. URL: <http://elar.urfu.ru/bitstream/10995/25232/1/pv-2013-10-26.pdf>.
13. Клімова Г.П. Правове виховання у вищій школі: сутність та етапи здійснення. URL: <http://conf.nlu.edu.ua/bis-2016/paper/viewFile/3914/601>.
14. Венгеров А.Б. Теория государства и права: учеб. для юридических вузов. 3-е изд. М.: Юриспруденция, 2000. 528 с.
15. Городиський М. Правова освіта майбутнього вчителя: монографія / За ред. М. Подберезького. Харків: Легас, 2001. 128 с.
16. Теслюк А.С. Формування правової культури студентів – майбутніх учителів. *Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту*. 2006. № 1. С. 105–107.

References

1. Maksimov, SI (2009). Principles of the rule of law and their realization in the institutional and spiritual dimensions of state formation in Ukraine. *Legal awareness and legal culture as the basic factors of the state-building process in Ukraine: monograph* / L.M. Herasina, O.G. Danylyan, O.P. Dzoban and others. Kharkiv: Law (Ukr.).
2. Savchenko, O.Ya. (2005). Educational environment of modern school: dialogue with V.O. Sukhomlinsky. *Scientific herald of Nikolaev State University. Pedagogical sciences*, 8. Vol. 1, 4–9. (Ukr.).
3. Derkach, Yu. (2012). Methodological aspects of aesthetic education of students in the educational environment of a pedagogical college. *Youth and Market*, 11 (94), 120–124. (Ukr.).
4. Bratko mv (2015). Educational environment of a higher educational institution as a determinant of quality of education. *Collection of abstracts of the All-Ukrainian Internet Conference "Actual problems of university and professional postgraduate education in crisis conditions"*, 16–17. Kyiv: NAPS of Ukraine; University of Management Education. (Ukr.).
5. Gora, O.V. (2011). Educational environment as a factor of formation of the national identity of students of higher educational establishments. *Origins of pedagogical skill: a collection of scientific works*, 97–101. Poltava: Poltava National Pedagogical University named after V.G. Korolenko (Ukr.).
6. On Approval of the Conceptual Foundations of the Development of Pedagogical Education in Ukraine and its Integration into the European Educational Space: Order of the Ministry of Education and Science of Ukraine, December 31, 2004, No. 998. Retrieved from: <http://mon.gov.ua/images/edutsation/average/topits/rozv/knts.dots>. (Ukr.).
7. Kovalenko, I.P. (2015). Formation of the legal culture of future TV journalists in the conditions of the formation of market relations. *Bulletin of the Kharkiv State Academy of Culture*, 47, 150–156. (Ukr.).
8. Koval, I. (2015). Essence and content characteristic of the concept of "legal education". *Scientific Bulletin of Melitopol State Pedagogical University*, 1, 334–342. (Ukr.).
9. Shaidurov, A.A. (2005). Legal culture of the teacher: conditions of development. Retrieved from: http://elar.rsvpu.ru/bitstream/123456789/8489/1/tpo_2005_5_044.pdf. (Ukr.).
10. Tretyak, S. (2005). Legal provision of the legal culture of the population as a condition for the foundation of civil society. *Law of Ukraine*, 4, 58–63. (Ukr.).
11. Maksimov, SI, Kovalenko, I.I. (2013). Methodological approaches to understanding the essence and content of legal education, 10–32. *Legal education in modern Ukraine: monograph* / AP Hetman, LM Herasina, O.G. Danilian et al.; In V.Ya. Tania, AP Hetman, O.G. Danylyana (Ed.). 2-nd ed., revised and supplemented. Kharkiv: Law. (Ukr.).
12. Muslumov, RR (2013). Psychological problems of legal education and education of students. *Psychological bulletin of the Ural Federal University*, 10, 211–218. Ekaterinburg: Publishing house of the Ural University. Retrieved from: <http://elar.urfu.ru/bitstream/10995/25232/1/pv-2013-10-26.pdf>. (Rus.).
13. Klimova, G.P. (2016). *Legal education in higher education: the essence and stages of implementation*. Retrieved from: <http://tsonf.nlu.edu.ua/bis-2016/paper/viewFile/3914/601>. (Ukr.).
14. Vengerov, A.B. (2000). *Theory of State and Law: a textbook for law schools*. 3-rd edition. Moscow: Jurisprudence. (Rus.).
15. Gorodissky, M. (2001). *Legal education of the future teacher: a monograph*. In M. Podberezsky (Ed.). Kharkiv: Legas. (Ukr.).
16. Tesliuk, A.S. (2006). Formation of the legal culture of students – future teachers. *Pedagogics, psychology and medical and biological problems of physical upbringing and sports*, 1, 105–107. (Ukr.).

HRYSHCHENKO Leonid

Lecturer of Legal Disciplines,
University College of Kyiv University named after Borys Hrinchenko
e-mail: knaz66@i.ua

**STATE OF FORMING FUTURE TEACHERS'S LEGAL CULTURE IN THE
EDUCATIONAL-AND-UPBRINGING ENVIRONMENT OF THE PEDAGOGICAL
COLLEGE**

Abstract. *The article focuses on the problem of the educational environment and highlights the issue of the educational environment. The social, motivational, creative, reflexive, axiological, integrative components of the educational or educational and upbringing environment are listed. Great attention is paid to two groups of factors that influence on forming the professional-legal segment of culture: 1) social ones – legal system and specifics of the professional activities; personal ones – the level of legal education of the participants of the educational and upbringing process; 2) level and contents of professional training; 3) specifics of their functional duties; 4) their moral qualities. The process of forming legal culture of future teachers in the educational and upbringing college is analyzed. The author distinguished the general and specific peculiarities of state of the educational and upbringing environment as a specific space where it is formed the corresponding level of legal culture of students. The components of individual legal culture are represented.*

A thorough study of state of forming legal culture of the future teacher in the educational and upbringing environment of the pedagogical college suggests that the person himself in the system of this training should be complex and multifaceted, therefore, legal culture of the future teacher is the model of his sociocultural personal and professional development and includes both the personal qualities, knowledge and skills which should be developed with a professional of any profile and the specific qualities which are dictated by the tasks of training for a particular specialty.

In general, legal culture of the future teacher, with this approach, is an integral phenomenon that characterizes the essence of the legal status of the individual and society. In this context, it speaks through a high level of inner convictions, activity and professionalism of the individual.

Keywords: *educational and upbringing; educational environment; environmental approach; legal culture; pedagogical college.*

Одержано редакцією 12.10.2017

Прийнято до публікації 14.10.2017